

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 43/2010-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. apríla 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť spoločnosti A., spol. s r. o., B., zastúpenej advokátom JUDr. S. J., B., pre namietané porušenie jej základného práva na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 1 Ncb 15/2009-29 z 13. júla 2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti A., spol. s r. o., na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a

základných slobôd postupom a uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 1 Ncb 15/2009-29 z 13. júla 2009 porušené bolo.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 1 Ncb 15/2009-29 z 13. júla 2009 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Spoločnosti A., spol. s r. o., finančné zadostučinenie neprižnáva.

4. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť spoločnosti A., spol. s r. o., trovy konania v sume 292,38 € (slovom dvestodevät'desiatdva eur a tridsaťosem centov) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet jej právneho zástupcu advokáta JUDr. S. J., B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 43/10-12 z 2. februára 2010 v časti prijal na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti A., spol. s r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z 13. júla 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Ncb 15/2009.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci podaním z 22. marca 2010 sp. zn. Spr. 3153/2010 vyjadrila predsedníčka krajského súdu, v ktorom uviedla:

„Vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava II. pod sp. zn. 42 Cb 5/2009, bola vec predložená Krajskému súdu v Bratislave dňa 02. 07. 2009 na rozhodnutie o námietke zaujatosti, vznesenej navrhovateľom A., spol. s r. o. voči JUDr. M. H., ako konajúcemu sudcovi vo veci obnovy konania.

Krajský súd v Bratislave o tejto námietke rozhodol uznesením č. k. 1 Ncb 15/2009-29 zo dňa 13. 07. 2009 tak, že nezistil dôvody zaujatosti JUDr. M. H., a preto ho z prejednávania a rozhodovania v danej veci, nevylúčil. Poukazujem na odôvodnenie uvedeného uznesenia, v ktorom sa odvolací súd zaoberal dôvodmi vznesenej námietky zaujatosti.“

Právny zástupca sťažovateľky sa k stanovisku krajského súdu vyjadril podaním zo 7. apríla 2010, v ktorom okrem iného uviedol, že „... *Krajský súd nesprávne vyhodnotil skutočnosti jednoznačne nasvedčujúce existenciu dôvodov vylúčenia sudcu JUDr. M. H. z prejednávania veci sťažovateľa.*“. V tomto podaní si tiež uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 154 ods. 4 ústavy v znení platnom v rozhodujúcom čase).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti boli relevantné aj v danej veci.

Podstatou sťažnosti sťažovateľky je to, že v rozpore so zásadami náhodného prideľovania vecí pre sudcov všeobecných súdov, ktoré vyplývajú z ustanovenia § 152 ods. 5 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, špeciálny súd a vojenské súdy v znení neskorších predpisov (ďalej len „Spravovací poriadok“), bol návrh na povolenie obnovy konania pridelený nie tej zákonnej sudkyňi Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“), ktorá mala o tomto návrhu sťažovateľky konať, ako to vyplýva z potvrdenia o prijatí tohto návrhu 12. januára 2009 (JUDr. M. Š), ale inému sudcovi JUDr. M. H. (ten konal ako zákonný sudca v konaní vedenom okresným súdom sp.

zn. 25 Cb 261/00, ktorá bola práve predmetom návrhu sťažovateľky o povolení obnovy konania).

Sťažovateľka preto podala 3. júna 2009 na krajskom súde „*námietku spočívajúcu v nezákonnej zmene v osobe konajúceho sudcu ako aj námietku zaujatosti*“, ale krajský súd uznesením sp. zn. 1 Ncb 15/2009 z 13. júla 2009 jej námietke nevyhovел a JUDr. H. nevyhlásil z prerokovávanía a rozhodovania veci „*o návrhu na obnovu konania*“ vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 42 Cb/5/2009.

Sťažovateľka tiež namieta nepreskúmateľnosť rozhodnutia krajského súdu (jeho nepresvedčivosť), pretože sa nevysporiadal s vyjadrením zákonného sudcu, ktorý prerokovával súvisiace veci sťažovateľky, čím sa domnieva, že uznesením krajského súdu z 13. júla 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Ncb 15/2009 bolo porušené jej základné právo na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o súdoch“) zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu

sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte.

Podľa § 3 ods. 4 zákona o súdoch zmenu v osobe zákonného sudcu možno vykonať len v súlade so zákonom a s rozvrhom práce.

Podľa § 50 ods. 1 zákona o súdoch na účely tohto zákona sa rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok

Podľa § 152 ods. 5 Spravovacieho poriadku o návrhu na povolenie obnovy konania rozhoduje senát alebo sudca určený náhodným výberom. Ak samosudca alebo senát po pridelení veci zistí prekážku v konaní, vec sa prideli náhodným výberom s vylúčením samosudcu alebo senátu súdu z pridelenia, ktorý vo veci rozhodoval pred povolením obnovy konania. Ak sa obnova konania povolí, vec sa vedie v súdnom registri pod pôvodnou spisovou značkou a v konaní rozhoduje senát alebo samosudca, ktorý rozhodol vo veci pred konaním o povolení obnovy konania.

Podľa čl. II bodu 28 rozvrhu práce okresného súdu na rok 2009, ktorým sú upravené pravidlá určovania zákonného sudcu, návrh na povolenie obnovy konania v C, Cb sa zapíše do pôvodného oddelenia, ktorý vo veci rozhodoval pôvodne. Na základe tohto ustanovenia rozvrhu práce bol následne za zákonného sudcu určený JUDr. M. H.

Vychádzajúc z uvedených právnych noriem, námietok sťažovateľky a vyjadrení účastníkov, ako aj z rozhodnutia krajského súdu ústavný súd zistil tieto skutočnosti:

Vec (návrh na povolenie obnovy konania) sťažovateľky bola náhodným výberom pridelená sudkyňi JUDr. M. Š. 12. januára 2009. Neskôr však v súlade s rozvrhom práce okresného súdu bola vec pridelená sudcovi JUDr. M. H., ktorý 21. apríla 2009 vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku. Sťažovateľka v dôsledku toho podala 3. júna

2009 námietku zaujatosti sudcu a nezákonnosť konajúceho sudcu. V podaní výslovne uviedla, že rozvrh práce okresného súdu na rok 2009 je neplatný, pretože je v rozpore s § 152 ods. 5 Spravovacieho poriadku (čl. 2 ods. 2 ústavy), a tvrdila, že v danom prípade o povolení či nepovolení obnovy konania mala konať tá zákonná sudkyňa, ktorej vec bola pridelená na začiatku po podaní jej návrhu. Na základe podanej námietky krajský súd uznesením rozhodol, že *„Sudca Okresného súdu Bratislava II JUDr. M. H. nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania v tejto veci.“*. Svoje rozhodnutie v relevantnej časti oprel iba o to, že aj keď *„vec bola pridelená pri podaní návrhu sudkyňi M. Š., avšak podľa čl. II bod 28 Rozvrhu práce Okresného súdu Bratislava II na rok 2009, ktorým sú upravené pravidlá určovania zákonného sudcu, návrh na povolenie obnovy konania v C, Cb sa zapíše do pôvodného súdneho oddelenia, ktorý vo veci rozhodoval pôvodne. Ak teda vec bola zapísaná nesprávne do iného oddelenia pri podaní návrhu, táto nesprávnosť bola odstránená v súlade s ust. § 3 ods. 3, 4 zák. č. 757/2004 Z. z. zmenou v osobe sudcu podľa rozvrhu práce súdu...“*.

Po preskúmaní uznesenia krajského súdu č. k. 1 Ncb 15/2009-29 z 13. júla 2009 je ústavný súd toho názoru, že rozhodnutie krajského súdu o nevyhlúčení sudcu má arbitrárny charakter. Krajský súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal s námietkami sťažovateľky uvedenými v podaní z 3. júna 2009, v ktorom výslovne uviedla, že postup okresného súdu bol v rozpore s § 152 ods. 5 Spravovacieho poriadku, čím v jej prípade zmenou v osobe zákonného sudcu došlo aj k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a tiež základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru na spravodlivé konanie pred nestranným súdom.

Až po rozhodnutí o povolení obnovy konania je podľa § 152 ods. 5 tretej vety Spravovacieho poriadku vec vedená v súdnom registri pod pôvodnou spisovou značkou a v konaní rozhoduje senát alebo samosudca, ktorý rozhodol vo veci pred konaním o povolení obnovy konania.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov zahŕňajúcej

aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad *ratione legis* pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom (III. ÚS 341/07, III. ÚS 72/2010).

Krajský súd sa pri rozhodovaní o námietke neriadil dôsledne týmito návrhmi, rozvrh práce podľa (čl. II bod 28) vykladal príliš formalisticky a nepristúpil k materiálnemu hodnoteniu, v dôsledku čoho rozhodol tak, že nevyhlásil z prerokovania sudcu, ktorý rozhodoval vo veci samej. Takéto rozhodnutie je v príkrom rozpore s ustanovením § 152 ods. 5 Spravovacieho poriadku.

Tieto skutočnosti preto viedli ústavný súd k záveru, že uznesením krajského súdu sp. zn. 1 Ncb 15/2009 z 13. júla 2009 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd zrušil uznesenie krajského súdu č. k. 1 Ncb 15/2009-29 z 13. júla 2009 a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

Krajský súd bude v danom prípade v súlade s ustanovením § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze. Jeho úlohou bude najmä riadne a zrozumiteľne vysporiadať sa so všetkými námietkami sťažovateľky v relevantnom skutkovom a právnom odôvodnení rozhodnutia pri rešpektovaní požiadavky ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy) vzťahujúcich sa na danú vec.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

V súlade s § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde sa preto ústavný súd tiež zaoberal žiadosťou sťažovateľky o priznanie finančného zadost'učinenia. Sťažovateľka si uplatnila finančné zadost'učinenie v sume 3 500 € z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti.

Ústavný súd však finančné zadost'učinenie sťažovateľke nepriznal (bod 3 výroku nálezu). Vychádzal z toho, že okrem vyslovenia porušenia označených práv sťažovateľky sa v tomto konaní náprava dosiahne najmä zrušením napadnutého rozhodnutia krajského súdu a vrátením veci na ďalšie konanie, čo je dostačujúce na nápravu zisteného porušenia základných práv a slobôd.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. S. J. Právny zástupca sťažovateľky si v podaní z 12. apríla 2010 uplatnil sumu 595,69 € vrátane DPH za štyri úkony právnej služby (prevzatie právneho zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť, vyjadrenie vo veci samej, stanovisko k vyjadreniu). Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2008 v sume 695,41 € (20 950 Sk). Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania v sume 292,38 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby v hodnote po 115,90 € (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) zvýšené o 19 % DPH, keďže právny zástupca sťažovateľky je platcom DPH, a dvakrát náhradu režijného paušálu po 6,95 € podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Ústavný súd nepriznal sťažovateľke náhradu trov konania za dva ďalšie úkony právnej služby (vyjadrenie vo veci samej, stanovisko k vyjadreniu), pretože tieto úkony boli zo strany ústavného súdu nevyžiadané a ústavný súd

ich nepovažuje za efektívne. Ústavný súd vyslovil povinnosť krajského súdu uhradiť trovy právneho zastúpenia právnomu zástupcovi sťažovateľky (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2010